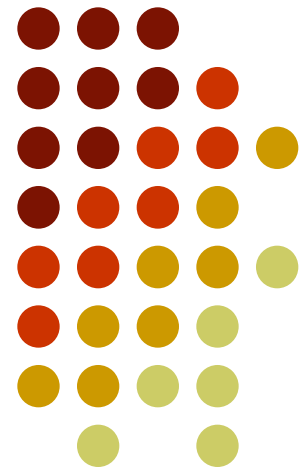

***Становлення наукових
основ соціальної роботи
(методи, теорії і моделі).
Моделі соціальної
політики і соціальна
робота.***

План:

- Становлення індивідуального методу соціальної роботи.
- Особливості практичної роботи на індивідуальному рівні згідно з концепціями діагностичної та функціональної шкіл.
- Виникнення групового та общинного методу.
- Взаємозв'язок американських і європейських традицій соціальної роботи.
- Обґрунтування практики соціальної роботи в основних теоретичних моделях.
- Основні положення концепції «держави загального добробуту» («соціальної держави»).
- Моделі соціальної політики і соціальної практики та їх вплив на соціальну роботу.
- Соціальна робота як інструмент контролю у фашистській Німеччині.
- Сучасні тенденції розвитку ідей «держави загального добробуту».

Класичні методи соціальної роботи:

↓
Індивідуальна
робота

↓
Групова
робота

↓
Общинна
робота

Індивідуальний метод соціальної роботи

діяльність “дружніх візитерів” з
благодійних організацій США і Канади

розділили
місто на
дуже невеликі
райони
виділити з
числа
членів 2-3-х
людей для
кожного

наладжувал
и
стосунки з
жителями і
обстежували
сім'ї

основною
формою
роботи
була добра
порада

надання
допомоги
коригуючого
і виховного
характеру

Індивідуальний метод соціальної роботи

**наукове обґрунтування отримав у
праці М.Річмонд “Соціальні діагнози”**

**завдання соціального працівника зводилось
до “соціального лікування” індивіда**

**збір
фактів**

**соціальний
діагноз**

**соціальна
терапія**

Індивідуальний метод соціальної роботи

зміна індивіда і соціального середовища

**прямий (безпосередній)
полягає у прямому**

впливі на самого клієнта з метою його залучення до вироблення і прийняття рішень (через пропозиції, поради, умовляння, раціональні

непрямий (опосередкований)

передбачав можливість впливати на життєву ситуацію клієнта шляхом зміни соціального оточення

Метод роботи з групою

Еволюція групового методу

у будинках працелюбства, притулках та гуртожитках, що створювались благодійними і релігійними організаціями метод застосовувався ще у кінці XIX ст.

у США зародження роботи з групами історично пов'язують із соціальними рухами, які розвивались на рубежі століть

як окремий метод, групова соціальна робота починає розвиватись з 1930-х років

у період та після Другої світової війни значення групової роботи зросло у зв'язку з необхідністю допомоги (особливо психіатричної) колишнім військовослужбовцям

в 1950-70-х рр. у США було опубліковано ряд концепцій соціальної групової роботи

Моделі конкретної практичної роботи з групами

(кінець 50-х початок 60-х років ХХ ст.)

**МОДЕЛЬ
соціальн
их
цілей**

**МОДЕЛЬ
ДОПОМОГИ**

**МОДЕЛЬ
взаємодії**

**Групова соціальна
робота – форма
або метод роботи,
який
використовується
з метою надання
клієнту допомоги
через передачу
групового досвіду
для розвитку його
фізичного і
духовного**

Завдання групової соціальної роботи

- 1 *виховання, коли справа стосується поведінки одного або декількох її членів*
- 2 *випередження дисфункцій (у випадку такої небезпеки)*
- 3 *забезпечення нормального розвитку окремих членів групи, особливо в критичні періоди росту*
- 4 *ствердження особистості*
- 5 *навчання і виховання громадянської позиції*

Общинна соціальна робота

Передумови виникнення

численні
акції
протесту

сформуль
овані
основи
соціально
ї
роботи

індивідуаль
ний
та груповий
методи
роботи
з клієнтами
з 60-х років
XX ст.
виявилися
нестійкими

Зародження методу обцинної роботи пов'язують із рухом сетлментів у США

Тойнбі-холл заснований англійським пастором Самуелом Барнеттом у Лондоні в 1884 р.

Холл-Хаус, заснований Джейн Адамс у 1889 р. в Чикаго

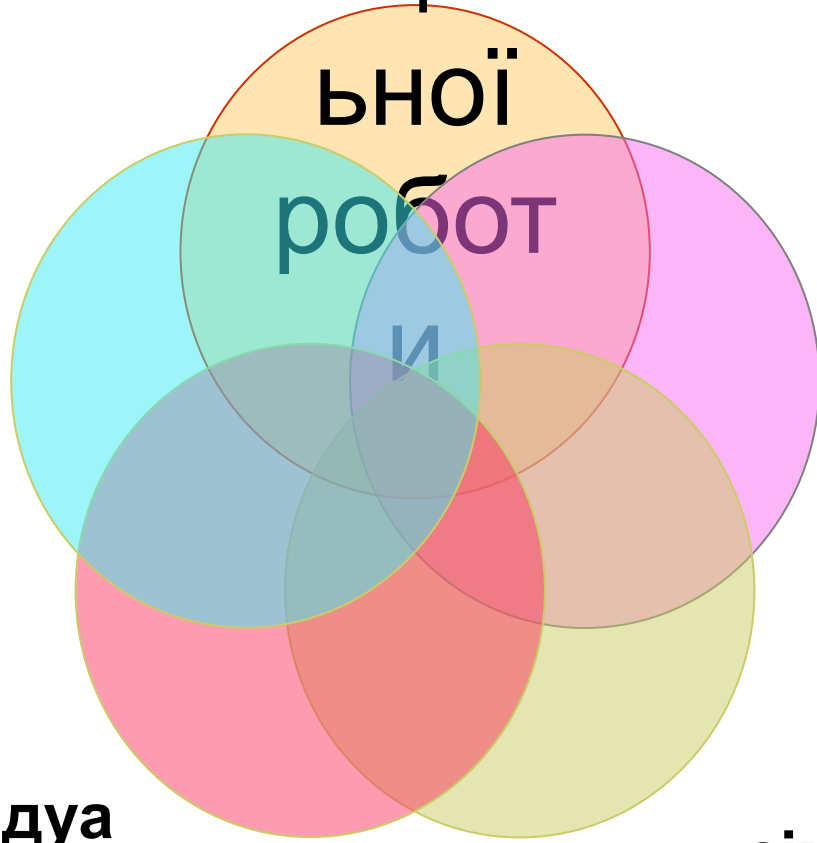
З точки зору соціальної роботи діяльність в обцині розглядається “як процес втручання з метою вирішення соціальних проблем, підвищення рівня надання послуг і соціально-політичного функціонування членів обцини

метод
и
соціал
ьної
робот

мобільна
соціальна
робота

групова
терапія

індивідуа
льна
терапія

сімейна
терапія

Індивідуальний метод соціальної роботи

основні напрямки в теорії соціальної роботи

**психологіч
ний**

**діагностична
школа**

**соціологіч
ний**

**функціональна
школа**

Діагностична школа

*зародження діагностичної школи пов'язано з коледжем
Сміта в Нью-Йорку, який займався
підготовкою соціальних працівників з 1918 р.*

*основою стала розроблена у 1895 р. австрійським невропатологом,
психіатром і психологом З.Фрейдом теорія психоаналізу*

*представники цієї школи основну увагу
звертали на внутрішній світ клієнта*

*доцільними вважалися збір об'єктивних
даних про клієнта і його ситуацію, інформації про його
дитинство, оцінка психологічних властивостей*

*допомога зводилась до зміни особистості й надання
допомоги в адаптації до оточуючого середовища.
Відносини між клієнтом і соціальним працівником носили
досить авторитарний характер*

Функціональна школа

теоретичною базою служили ідеї австрійського психоаналітика Отто Ранка і американського психолога Карла Роджерса

наголошувалось на процесі надання і прийняття допомоги та побудові правильних взаємовідносин між соціальним працівником і клієнтом в напрямку відмови від авторитарності і формалізму

до клієнта застосовувалося поняття “самовизначення”, запозичене із вчення американського філософа, психолога і педагога Джона Дьюї

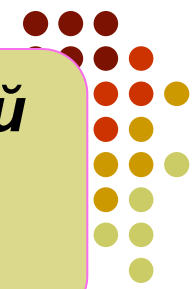
важливе значення мала книга Вірджинії Робінсон “Психологія змін в соціальній індивідуальній психотерапії” (1930), в якій обґрунтовувалася роль клієнта в процесі допомоги

основний акцент школа ставила на соціальне середовище і процес допомоги

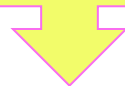

Практично паралельно з функціональною школою формується **психосоціальний підхід в соціальній роботі**. Даний напрямок отримав розвиток **у працях Г. Гамільтон**, яка перебувала під впливом ідей гештальтпсихології. Саме вона вводить в науковий обіг поняття **“особистість в ситуації”** – тривимірний об’єкт: особистість, ситуація та інтеракція між особистістю і ситуацією. При цьому підкреслюється, що клієнт повинен бути активним учасником роботи, спрямованої на зміни.

**“Метод вирішення проблем”, запропонований
Хелен Перлман синтезував підходи
діагностичної і функціональної шкіл**

**процес взаємодії соціального працівника і
клієнта зводивсь до таких основних процедур**

**ідентифікація проблем клієнта
і тих подій, які її викликали**

**взаємне переконання клієнта і соціального
працівника**

в правильності попереднього розуміння проблеми

збір і аналіз інформації

**складання плану взаємодії, його
реалізація і його еволюція**

Взаємозв'язок американських і європейських традицій соціальної роботи

Уолтер Лоренц, який має досвід соціальної роботи в різних європейських країнах акцентує увагу на взаємообміні і взаємозбагаченні досвідом, які відбувалися між американським і європейським континентами у зв'язку з вимушеною міграцією європейських діячів, взаємними перекладами фахових видань, міжнародними конференціями і т

Взаємозв'язок американських і європейських традицій соціальної роботи

Гізелла Конопка під час націоналістичного терору за зв'язок із соціалістичним робітничим рухом вона була ув'язнена в концтаборі, а згодом емігрувала до США. Маючи диплом педагога, вона розробила свій підхід групової роботи, використовуючи теорії Дж. Дьюї, К. Левіна, О. Конта і З. Фрейда

Взаємозв'язок американських і європейських традицій соціальної роботи

На американську практику соціальної роботи в общині мала вплив Герта Краус, що теж перебувала у вимушеній еміграції. До того вона працювала керівником відділу соціального захисту в Кельні і займалася розвитком створених за територіальним принципом

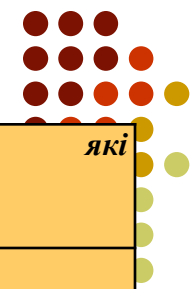
Основні теоретичні моделі

***психологічно орієнтовані:
психодинамічна модель
когнітивна та біхевіористична моделі;
теорія кризового втручання***

***соціологічно орієнтовані:
гуманістична модель***

***комплексно орієнтовані:
теорія систем (системна та екологічна моделі),
зосереджена на завданні модель***

<i>Група теорій</i>	<i>Характеристика групи</i>	<i>Теоретичні моделі, які застосовують у соціальній роботі</i>
1	2	3
Психологічні моделі соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які ґрунтуються на пізнанні закономірностей психологічного розвитку і статусу людини в суспільстві	o Психодинамічна модель o Когнітивно-біхевіористська модель o Гуманістична модель
Соціологічні моделі соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, основою яких є пізнання закономірностей соціального розвитку, структурування суспільства, взаємодії його соціальних інститутів	— Системна модель — Екологічна модель — Соціально-радикальна модель — Теорія ролей і стигматизації
Комплексні (біопсихосоціальні) моделі соціальної роботи	Сукупність теоретичних концепцій соціальної роботи, які орієнтують на цілісне бачення проблем захисту життєвих сил людини як біопсихосоціальної істоти	— Кризове втручання — Модель, зосереджена на завданні — Сімейна терапія — Психосоціальна терапія — Соціально-педагогічна модель

Психологічні моделі соціальної роботи

До цієї групи належать теоретичні моделі, які вибудовуються на ідеї допомоги клієнтові шляхом оптимізації його зусиль щодо використання особистісних і соціальних ресурсів для впливу на несприятливу ситуацію його життя.

Психодинамічна модель

Заснована на ідеї і техніках психоаналізу. Пропонує ефективні техніки діагностування соціального відхилення, прогнозування перспектив поліпшення внутрішнього стану особистості

Когнітивно-біхевіористська модель

ґрунтується на ідеї, яка акцентує на необхідності враховувати при наданні допомоги клієнтові особливості його мислення, установки, які спрямовують його дії. Суть цієї роботи полягає у сприянні набуттю клієнтом адекватних соціальним умовам навичок поведінки.

Гуманістична модель

вбачає головні резерви змін у самій людині, в закладених у ній силах добра, психічного здоров'я і бажання самовдосконалюватися. Відводить клієнтам роль активних творців власного життя, стиль якого може бути обмежений тільки фізичними або соціальними впливами.

Соціологічні моделі соціальної роботи

Системна модель соціальної роботи

1. Суспільство постає як складна соціальна система, сформована із сукупності взаємопов'язаних соціальних організацій та інститутів, взаємодія яких впливає на життєдіяльність людини

2. Задовільне життя людини залежить від систем, які її оточують

3. Завдання соціальної роботи полягає у вивченні оточення клієнта, впливу на нього інших людей, соціальних факторів

Екологічна модель

1. Розглядає допомогу як діяльність, спрямовану на збереження рівноваги між клієнтом і навколишнім середовищем.

2. Діяльність фахівців, полягає у використанні активних методів адаптації і соціалізації клієнта, забезпеченні відповідності між його внутрішнім станом і вимогами зовнішнього середовища

3. Соціальні працівники можуть змінювати зовнішнє соціальне і фізичне середовище

Соціально-радикальна модель

1. Акцентує на допомозі клієнтові в розвитку його соціальної самосвідомості, передусім її політичної і правової складових

2. Закликають до розгляду балансу влади, використання структурних засобів розв'язання проблем, колективних дій.

3. Мета допомоги полягає у підвищенні рівня самоконтролю та особистої відповідальності клієнта.

Теорія ролей

1. Ґрунтується на ідеї рольової поведінки клієнта.

2. звертає увагу на проблеми клієнта, пов'язані з очікуваною його поведінкою і бажаним розвитком на основі його минулого досвіду, розуміння значущості того, що має з ним відбутися, а також його уявлень про свою роль у житті.

Комплексні моделі соціальної роботи

Модель сімейної терапії

1. Довела свою ефективність у багатьох ситуаціях, пов'язаних з необхідністю сімейного, часто й індивідуального консультування
2. Пояснення і подолання проблем взаємодії між людьми обумовлене їх розумінням минулих, а також актуальних на певний час взаємовідносин
3. Головну увагу слід зосереджувати на проблемах, що виникли між людьми, а не в кожній конкретній людині

Модель кризового втручання

1. Орієнтована на допомогу клієнтові, який перебуває в стані глибокої і гострої психологічної кризи, що зумовлює необхідність оперативного втручання для виведення його з дезадаптивного стану.
2. Пропонує чітку послідовність діагностування проблеми клієнта і роботи з нею

Модель психосоціальної терапії

1. Передбачає тривалий супровід клієнта соціальним працівником, надає особливої уваги їх взаємовідносинам
2. Виокремити проблеми із середовища клієнта, посилити сильні сторони його Я, а також механізми, за допомогою яких він зможе самостійно подолати свої проблеми за достатньої підтримки соціального працівника

Соціально-педагогічна модель

1. Виходить із ідеї значущості виховного впливу на процес соціалізації індивіда або соціальної групи, здійснення якого відбувається через систему інститутів — сім'ю, школу, позашкільні заклади
2. Ці інститути мають коригувати формування соціальних якостей особистості відповідно до суспільних цінностей

“Держава соціального добробуту”

Держава загального добробуту — це термін, яким узагальнено характеризують політику держави, що має на меті забезпечення надання низки таких основних послуг, як охорона здоров'я, належний рівень освіти (зазвичай безкоштовної) завдяки державному фінансуванню.

“Держава соціального добробуту”

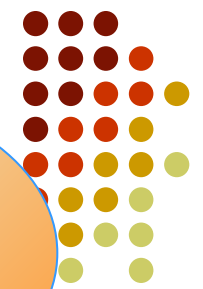
- Першою програмою, що містила ідеї держави загального добробуту, вважають систему соціального страхування, введена у 1880-х рр. в Німеччині рейхсканцлером Отто Бісмарком
- У 1911 р. національне страхування від хвороб і безробіття в Британії запровадив Ллойд Джордж
- Концепція британської соціальної політики, згідно з якою держава повинна гарантувати кожному громадянину мінімум економічної безпеки «від колиски до могили» була розроблена В.Г. Беверіджем у 1942 р. і почала впроваджуватись після Другої світової війни

Формування держав загального добробуту пов'язують із високим економічним розвитком країн, який дозволив забезпечити населенню прожитковий мінімум (приблизно 40-і рр. ХХ ст.)

Основною умовою соціальної політики стала вважатися відповідальність уряду за благополуччя і дотримання соціальних прав громадян

Загальним способом вирішення соціальних проблем є процес перерозподілу відповідальності за життєвий шлях особистості з самого індивіда, сім'ї, общини, церкви, благодійних організацій на інститути держави

В останні десятиліття ХХ ст. такі фактори, як економічний спад, постаріння населення, подорожчання медичного обслуговування та ряд інших призвели до змін в соціальній політиці багатьох держав. Ідеї «держави загального добробуту» піддаються критиці

**Податкова
держава**

**Держава
послуг**

**пәждәр
іоняліһос
кы
характәриһти
Параметри**

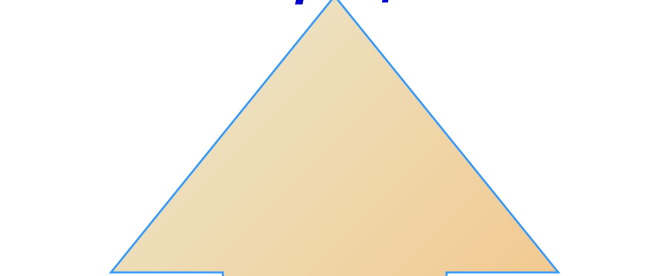
**Правова держава з
розвиненим
соціалним
законодавством**

Головна ідея концепції
“соціальна держава” –
обов’язок держави
здійснювати соціальний та
правовий захист населення

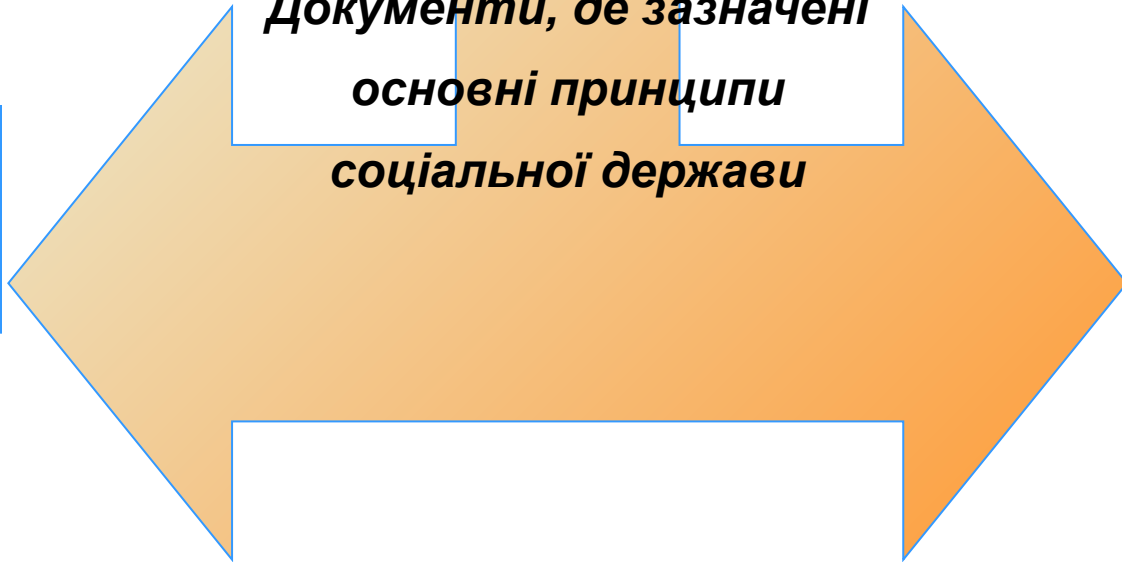

*Конвенції і рекомендації
Міжнародної організації
праці*

*Документи, де зазначені
основні принципи
соціальної держави*

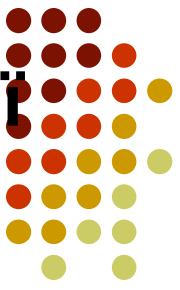
*Загальна
Декларація
прав людини*

*Європейська
соціальна
хартія*

2. При вирішенні проблеми співучасті держави у розв'язанні соціальних питань виділяють:

- **американську систему** (з переважанням недержавних форм допомоги і підтримки соціально вразливих верств населення);
- **європейську систему** (з переважанням державних форм допомоги і підтримки населення)

Патерналістська модель соціальної політики і соціальної практики характеризується намаганням досягти ефективності, використовуючи фонди на забезпечення найбільш потребуючих допомоги членів суспільства, які не в змозі самі себе забезпечити

У порівнянні з іншими вона відрізняється низьким рівнем участі держави у вирішенні соціальних проблем.

Основний тягар соціального забезпечення несе сім'я і приватні благодійники (США, Японія)

Корпоративістській моделі притаманна законодавчо закріплена співучасть державних і громадських структур у вирішенні проблем індивіда, групи, общини. Держава делегує частину обов'язків із соціального захисту (і перш за все щодо соціального страхування) професійним, релігійним та іншим добровільним організаціям

Така модель існує у Німеччині, Австрії, Нідерландах, Бельгії, Швейцарії, окремі елементи у Франції та Італії

**Етатистська модель соціальної
політики орієнтована на
централізовану, екстенсивну
(кількісно розширюючу) і дорогу
систему соціального забезпечення
(скандинавські держави)**

**Моделі соціальної політики і соціальної практики
(Р.Тіммусом, Пінкер, Еспінг-Андерсон, 70-80-х рр. ХХ ст.)**

	Модель 1	Модель 2	Модель 3
Поняття	Залишкова	індустріально-економічного розвитку	державно-перерозподільча
Політичний зміст	консервативна	ліберальна	соціалістична
Наукова назва	Патерналістська	корпоративістська	етатистська
Головний суб'єкт	сім'я, приватне страхування	підприємці	державна
Організаційний принцип	залишковий	змішаний	всезагальний

Моделі соціальної політики і соціальної практики (Р.Тіммусом, Пінкер, Еспінг-Андерсон, 70-80-х рр. ХХ ст.)

Критерії допомоги	на основі врахування засобів до існування	зайнятість	громадянство
Фінансова відповідальність	державна	підприємці і держава	державна
Рівень компенсацій	низький	середній	високий
Відносини на ринку праці	громадські неоплачувані роботи	розподіл на зайнятих і незайнятих	усереднення
Мета	рівність в бідності	втрата доходів	перерозподіл доходів
Варіанти	цільова спрямованість	збереження доходів	

Рівні організації управління соціальною сферою

<i>Рівні</i>	<i>Робота</i>
Державний	Забезпечується переважно національним страхуванням населення
Регіональний	Відповідає за інститути охорони здоров'я (госпіталі, ясла, заклади для розумово відсталих та психічно хворих)
Муніципальний	Організовує широкий спектр послуг через соціальні заклади (інформація, поради, посередництво, грошова допомога, мобільна соціальна робота, притулки для жінок, що потерпають від насилля, центри для біженців)

Використання соціальної роботи націонал-соціалістичним режимом

Гітлера в Німеччині

- *перевага економічних міркувань над соціальними, а громадянство обумовлювалось економічною корисністю*
- *примусова стерилізація для обмеження розміру сімей і переривання ланцюга спадкових хвороб*
- *для слабких і соціально вразливих категорій широко застосовувались в'язниці і концтабори. Першими жертвами стали особи, які займалися жебракуванням і бродяжництвом*
- *функції соціальних працівників формально залишались в межах професійних вимог: призначення пільг, порада і підтримка у важких обставинах і т. п.*

Сучасні тенденції розвитку ідей «держави загального добробуту»

Основні принципи соціальної держави не втрачають своєї актуальності і знаходяться в активному арсеналі соціальних працівників усіх держав.

Сама ж ідея соціальної держави полягає у політичному і правовому впорядкуванні життя суспільства на принципах гуманізму, виконанні комплексу соціально-захисних функцій, створенні умов для розвитку громадянського суспільства.

Ідеали «держави загального добробуту» не відкидаються, уряди різних країн ведуть пошук оптимальних варіантів соціальної політики у відповідності із власним історичним досвідом і сучасною структурою соціального забезпечення.